

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

วิธีคิดในการจัดการประเพณีท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย: กรณีศึกษา

“ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม” จังหวัดฉะเชิงเทรา

ชลธิชา นิสัยสัตย์*, ไชยะ เทพา, เอกชัย ไชยดา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Email: chontichaa2526@gmail.com*

*ผู้ประสานงานหลัก

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาวิธีคิดในการจัดการประเพณีท้องถิ่นขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและวิเคราะห์พลวัตของประเพณีที่เป็นผลมาจากการจัดการดังกล่าว เก็บข้อมูลด้วยวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามในประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม วันที่ 4-5 กุมภาพันธ์ 2566 ณ วัดสุวรรณคีรีและโรงเรียนวัดหัวสำโรง และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการท้องถิ่น และผู้ประกอบการทางศาสนา ผลวิจัยพบว่า ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามเป็นประเพณีเก่าแก่ในชุมชนหนองแวนและชุมชนหัวสำโรง มีพิธีกรรมสำคัญคือเผาข้าวหลามถวายแด่พระภิกษุในวันเพ็ญเดือนสามและเดินขึ้นเขาตุงยางเพื่อนมัสการรอยพระพุทธรูป ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวนมีวิธีจัดการสืบทอดประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามด้วยการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับวัดสุวรรณคีรี เน้นส่งเสริมประเพณีขึ้นเขาตุงยางให้เป็นจุดขาย เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ไม่จำเป็นต้องใช้งบประมาณ เพื่อป้องกันการเบิกจ่ายไม่ให้เกิดแย้งกับระเบียบกระทรวงมหาดไทยระหว่างรอการพิจารณารับรองการขึ้นทะเบียนให้เป็นประเพณีเฉพาะพื้นที่ และยังคงจัดพิธีเปิดงานเพื่อยืนยันความเป็นเจ้าของประเพณี ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรงจัดการสืบทอดประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามซึ่งกลายเป็นประเพณีนอกเขตพื้นที่รับผิดชอบภายหลังจากมีการจัดตั้งเทศบาลตำบลหัวสำโรง ด้วยการถ่ายโอนประเพณีให้อำเภอแปลงยาวเป็นเจ้าภาพจัดงาน และดำเนินการขึ้นทะเบียนประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามเป็นประเพณีประจำอำเภอแปลงยาว เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับสามารถเข้าร่วมจัดงานได้ การปรับวิธีทำงานให้สอดคล้องกับระเบียบราชการทำให้ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามมีพลวัตจากประเพณีที่เน้นพิธีกรรมทำบุญถวายข้าวหลาม มินัยยะเกี่ยวข้องกับความอุดมสมบูรณ์ในการผลิตข้าวไปเป็นพิธีกรรมกับการแสดงที่เน้นความบันเทิงและส่งเสริมการท่องเที่ยวเนื่องในวันมาฆบูชาของจังหวัดฉะเชิงเทรา

คำสำคัญ: การสืบทอด, ขึ้นเขาเผาข้าวหลาม, จังหวัดฉะเชิงเทรา, ประเพณี, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

The Way of Thinking in Managing Local Traditions of Thai Local Government Organizations: A Case Study of “Khuen Khao Phao Khao Lam Tradition” In Chachoengsao Province

Chonticha Nisaisat*, Chaiya Thepha, Eakachai Chaida

Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Rajanagarindra University

Email: chontichaa2526@gmail.com*

*Corresponding author

Abstract

This article examines the traditional methods of managing the local area, specifically the burning of diamonds organized by the local government in the mountains, and analyzes the traditional dynamics that result from this approach. We will collect traditional field data from Khao Lam Mountain at Wat Suwankiri and Wat Hua Samrong schools on February 4-5, 2023. We will also conduct in-depth interviews with important informants, local government personnel, local scholars, and participants in religious ceremonies. Research has found that climbing Kaolin is an ancient tradition in the Nongheng and Huasanrong communities. The main ritual is to burn kaolin for monks on the full moon of the third month and climb Mount Dongyang to worship the footprints of Buddha. Currently, the administrative organization of NongNaen Street is preserving the KhaoLam Mountain tradition by collaborating with WatSuwan Khiri on creative activities. Emphasis is placed on promoting the tradition of Dongyang Mountain as a selling point, as this is an activity that does not require a budget to prevent expenditure from conflicting with the regulations of the Ministry of the Interior while waiting for traditional registration certification in the region. The opening ceremony

Keywords: Inheritance, Khuen Khao Phao Khao Lam, Chachoengsao Province, Tradition, Local Government Organizations

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นองค์กรภาครัฐที่จัดตั้งตามหลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) อันเป็นหลักการที่รัฐบาลมอบอำนาจการปกครองบางส่วนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในท้องถิ่นของตน โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบุคลากร งบประมาณ และมีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การวางระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ การจัดทำบริการและสวัสดิการสังคม ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล (ไกรวิทย์ พวงงาม, 2552) ในประเทศไทย การปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป มี 3 ประเภท ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล และการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ มี 2 ประเภท คือ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฉบับที่ 1 พ.ศ.2545 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 ที่มีสาระสำคัญว่าด้วยการพิจารณาถ่ายโอนภารกิจ 6 ด้าน จากราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติแทน ภารกิจด้านที่ 6 มอบอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน ตลอดจนมีข้อบัญญัติ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ตราไว้ในพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 ระบุหน้าที่การบำรุงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ในมาตรา 67(8) พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ระบุไว้ใน มาตรา 50(8) พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540 ระบุไว้ใน มาตรา 45 (7 ทวิ) บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทเป็นผู้จัดงานประเพณีที่เคยมีมาในอดีตของชุมชน ทั้งในลักษณะสืบทอดประเพณีร่วมกับชาวบ้าน การรื้อฟื้นประเพณีที่เคยมีมาก่อนขึ้นมาจัดใหม่ และการสร้างประเพณีใหม่บนฐานความเชื่อเดิม ในบางพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงส่งเสริมสนับสนุนงานประเพณีในลักษณะสืบทอดเท่านั้น แต่ยังพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้ในท้องถิ่นด้วย เช่น การจัดงานประเพณีก่อพระทรายวันไหลของเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี (ชลธิชา นิสัยสัตย์, 2564) การจัดงานประเพณีชักพระของเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี (ธนสันต์ ปานแก้วและรงค์บุญสวยขวัญ, 2549) ในจังหวัดฉะเชิงเทรา งานประเพณีที่มีชื่อเสียงงานหนึ่งคือ ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม จัดในช่วงวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ของทุกปี งานประเพณีนี้จัดในพื้นที่ 2 อำเภอ ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกัน คือในพื้นที่ตำบลหนองแวน อำเภอนวมสารคาม จัดโดยองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน และในพื้นที่ตำบลหัวสำโรง จัดโดยอำเภอแปลงยาวร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ “ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม” เป็นประเพณีที่พัฒนามาจากงานบุญข้าวหลามเดือนสามของชาวลาวเวียงในตำบลหนองแวนซึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาเป็นเชลยและตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอนวมสารคาม ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คราวศึกเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ (นารี สาริกภูติ, 2528, น. 54) ความเป็นมาเล่าว่า ในช่วงเดือนสาม ซึ่งเป็นเวลาเก็บเกี่ยวข้าวได้ใหม่ ชาวลาวเวียงมีประเพณีนำข้าวใหม่มาเผาเป็นข้าวหลามเพื่อทำบุญถวายพระในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสาม มีความเชื่อว่า การถวายทานข้าวหลามมีอานิสงส์สูง เมื่อตายแล้วจะได้ไปเกิดบนสวรรค์ และเมื่อได้เกิดมาชาติใหม่จะมีชีวิตที่สุขสบายไม่อดอยาก ต่อมา ชาวลาวเวียงเกิดความนิยมที่จะเดินทางขึ้นไปปิดทองรอยพระพุทธรูปจำลองบนยอดเขาตองหลังจากทำบุญข้าวหลามที่วัดแล้วเสร็จในช่วงเช้าด้วย โดยจะเดินเท้าไปขึ้นเขาตองซึ่งอยู่ห่างออกไปประมาณ 5-6 กิโลเมตร ทำให้การทำบุญเดือนสามของชาวลาวเวียงในชุมชนหนองแวนมีอัตลักษณ์แตกต่างจากงานบุญข้าวหลามของชาวลาวในท้องถิ่นอื่น เพราะมีทั้งการทำบุญข้าวหลามและการเดินทางขึ้นเขาไปปิดทองรอยพระพุทธรูปในวันเดียวกัน การเดินทางขึ้นไปขึ้นเขาตองของชาวลาวเวียงในอดีตใช้เส้นทางลัดผ่านบ้านหัวสำโรงซึ่งเป็นชุมชนเขมรที่มีประวัติถูกกวาดต้อนเข้ามาในสมัยสมเด็จพระนเรศวร คราวศึกปราบกบฏพระยาละแวก (ชำนาญ สวมศิริ และคณะ, 2549) ประเพณีทำบุญข้าวหลามแล้วขึ้นเขาตองจึงแพร่กระจายเข้าสู่หมู่บ้านหัวสำโรง และกลายเป็นประเพณีของชาวหัวสำโรงในเวลาต่อมาด้วย (นารี สาริกภูติ, 2536, น. 699)

ปัจจุบัน งานประเพณีบุญข้าวหลามจัดขึ้นเป็นงานประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว โดยเปลี่ยนมาใช้ชื่อ “ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม” เพื่อกระตุ้นความสนใจของคนนอก (วงศ์เดือน ทิมทอง, สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2566) ที่ชุมชนหนองแวนซึ่งมีศูนย์กลางจัดงานที่วัดสุวรรณคีรีมีกิจกรรมสาธิตเผาข้าวหลาม กิจกรรมเดินขึ้นเขาตอง การออกร้านขายข้าวหลาม

ตลอดจนนำข้าวหลามมาจัดเป็นชุดบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้บนบานขอพร ส่วนที่ชุมชนหัวสำโรงซึ่งจัดงานที่โรงเรียนวัดหัวสำโรงมีกิจกรรมเผาข้าวหลามยาวที่สุดในโลก แข่งขันกินข้าวหลาม ประกวดข้าวหลามรสอร่อย และขบวนแห่รถตกแต่งข้าวหลาม ถวายข้าวหลามและผ้าป่า และขึ้นเขาตุงยาง งานประเพณีทั้งสองแห่งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมงานจำนวนมากและมีการประชาสัมพันธ์ในสื่อออนไลน์อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ผู้จัดงาน พบว่า การทำงานสืบทอดประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามมีข้อจำกัดหลายประการ ที่ชุมชนหนองเหนือน้อง องค์การบริหารส่วนตำบลไม่สามารถจัดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามอย่างเต็มตัวได้ เพราะยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามเป็นประเพณีเฉพาะท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหนือน้อง ทำให้ไม่สามารถเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดงาน ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดงาน การจัดกิจกรรมสาธารณะ การส่งเสริมกีฬาและการแข่งขันกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2564 ได้ (ณรงค์ นิยมสุข, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2566) ส่วนที่ชุมชนหัวสำโรง องค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรงไม่สามารถจัดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม อันเป็นประเพณีเก่าแก่ในชุมชนได้ดังที่เคยปฏิบัติมา เพราะการประกาศจัดตั้งเทศบาลตำบลหัวสำโรงขึ้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งใหม่ปี พ.ศ.2542 ทำให้ชุมชนหัวสำโรงซึ่งเป็นชุมชนที่จัดงานประเพณีถูกแบ่งไปสังกัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลหน่อก้องการการบริหารส่วนตำบล (อังกูล เขียวสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2566) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากระเบียบราชการและการปรับตัวเพื่อให้สามารถทำงานตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นข้อมูลที่น่าสนใจ เพราะทำให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นผู้สืบทอดประเพณีกลุ่มใหม่กับประเพณีพิธีกรรมท้องถิ่นซึ่งเป็นข้อมูลคติชน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามในประเด็นวิถีชีวิตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใช้ในการจัดการเพื่อดำเนินงานสืบทอดประเพณีท้องถิ่นตามภารกิจด้านการทำนุบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติโดยใช้แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) เป็นกรอบในการวิเคราะห์การกระจายอำนาจเป็นหลักการที่มุ่งกระจายอำนาจการตัดสินใจในการบริหารและการพัฒนาจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่น ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้บริหารจัดการ พัฒนา แก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง การกระจายอำนาจส่วนหนึ่งมาจากการพัฒนาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย (democratization) ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายทรัพยากรและความเจริญ บรรเทาปัญหาความยากจน รวมไปถึงการตอบสนองต่อปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ ของประชาชน นอกจากนี้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการเคลื่อนย้ายการลงทุนข้ามพรมแดนอันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การกระจายอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับล่างจะช่วยให้สามารถจัดการปัญหาในพื้นที่ได้เร็ว (ศุภสวัสดิ์ ชีวาล, 2555, น. 12-13) การกระจายอำนาจเป็นหลักการที่ส่งผลให้ท้องถิ่นได้รับสิทธิจัดการเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง เช่น ระบบสาธารณสุข ปลอดภัย การศึกษา และศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตทรัพย์สิน การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (โกวิท พวงงาม, 2550, น. 37) จากการกระจายอำนาจการปกครองนำไปสู่การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบบริหารราชการแผ่นดินของไทย การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองที่รัฐบาลกลางหรือส่วนกลางกระจายอำนาจการปกครองให้แก่หน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายมี อำนาจอิสระ (Autonomy) ในการบริหารอย่างเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เพื่อแก้ไขปัญหา พัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องตามความต้องการของตน โดยหน้าที่ความรับผิดชอบของท้องถิ่น ได้แก่ งานที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น งานที่เกี่ยวกับการป้องกันภัย งานเกี่ยวกับสวัสดิการสังคม งานเกี่ยวกับการพาณิชย์ท้องถิ่น ที่สำคัญคือองค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

จากการศึกษาข้างต้นทำให้เห็นถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจนำไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบอำนาจจากส่วนกลางมาจัดการในท้องถิ่นของตน โดยเฉพาะด้านศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น การศึกษานี้มุ่งให้ความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลได้รับมอบมาจากส่วนกลางในด้านบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ซึ่งจะใช้เป็นกรอบในการอธิบายเกี่ยวกับการจัดการประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองเหนือน้องและองค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรง นอกจากนี้ กิจกรรมในงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามปัจจุบันที่มีการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมเผาข้าวหลามของชาวบ้านมาสร้างสรรค์กิจกรรมเผาข้าวหลามยาวที่สุดในโลก การนำข้าวหลามมาประยุกต์เป็นกิจกรรมประกวดข้าวหลามรสอร่อย แข่งขันกินข้าวหลาม ตลอดจนการประยุกต์ประเพณีขึ้นเขาตุงยางมาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงศาสนาเพื่อชมทัศนียภาพและสักการะ

สิ่งศักดิ์สิทธิ์เนื่องในวันมาฆบูชา แสดงให้เห็นว่าประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามมีลักษณะเป็นประเพณีสร้างสรรค์ (creative tradition) ซึ่ง ศิราพร ณ ถลาง (2558) อธิบายว่า หมายถึงประเพณีที่มีการประยุกต์หรือสร้างใหม่จากฐานความเชื่อเดิมเพื่อนำเสนอด้วยวัตถุประสงค์ใหม่ในบริบทสังคมปัจจุบัน ประเพณีเหล่านี้จะมีพลวัตที่เป็นผลมาจากการ “ต่อยอด” “ประยุกต์” “ผลิตซ้ำ” ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อตอบสนองบริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทำให้ประเพณีที่เคยมีบทบาทตอบสนองความต้องการทางจิตใจ มีนัยยะความศักดิ์สิทธิ์จากพิธีกรรม เปลี่ยนแปลงมาเป็นเทศกาลและการแสดงที่เน้นความสนุกสนาน ความสวยงาม และความบันเทิง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจวิเคราะห์พลวัตของประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่เป็นผลมาจากวิถีคิดในการจัดงานประเพณีภายใต้ข้อจำกัดและวัตถุประสงค์ใหม่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้แนวคิดประเพณีสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกรอบความคิดหนึ่งในทฤษฎีคติชนสร้างสรรค์ (Creative Folklore) เป็นแนวทางวิเคราะห์ ซึ่งทั้งหมดจะทำให้เข้าใจบทบาทและความหมายของประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่ดำรงอยู่ในบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีคิดในการจัดการงานประเพณีท้องถิ่นขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลหนองแห่นและตำบลหัวสำโรง
2. เพื่อวิเคราะห์พลวัตของประเพณีท้องถิ่นขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่เป็นผลมาจากการจัดการประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ใช้ศึกษารวบรวมจากเอกสาร งานวิจัย ข้อมูลภาคสนามจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม ระหว่างวันที่ 4-5 กุมภาพันธ์ 2566 และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในหัวข้อสัมภาษณ์ที่วางโครงสร้างไว้ การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีเกณฑ์การคัดเลือกโดยพิจารณาจากบทบาทของผู้ให้ข้อมูลที่ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างยั่งยืนกับประเพณีพิธีกรรม และเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีพิธีกรรมอย่างดี ประกอบด้วย 1) ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน 2) ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคลากรในหน่วยงานด้านวัฒนธรรม นักวิชาการปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 2 คน และ 3) ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ประกอบการพิธีกรรมทางศาสนา จำนวน 1 คน การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกสัมภาษณ์นอกช่วงเวลาที่มีพิธีกรรม ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณครั้งละ 1 ชั่วโมง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) แนวคิดการปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) และทฤษฎีคติชนสร้างสรรค์ (Creative Folklore) การวิจัยนี้ตรวจสอบความถูกต้องด้วยการสัมภาษณ์ซ้ำในหัวข้อสำคัญจากผู้บอกข้อมูลหลายคน ร่วมกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บภาคสนาม ตรวจสอบความถูกต้องด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งอื่น เช่น เอกสาร คลิปวิดีโอ เว็บไซต์ ที่แสดงข้อมูลการจัดงานย้อนหลังในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา แล้วนำเสนอผลการศึกษารูปแบบบทความวิจัย โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

การเก็บข้อมูลภาคสนามในวันที่มีพิธีกรรม ระหว่างวันที่ 4-5 กุมภาพันธ์ 2566 เก็บข้อมูลใน 2 พื้นที่ คือ วัดสุวรรณคีรี เป็นพื้นที่จัดประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566 มีกิจกรรมเผาข้าวหลาม เดินขึ้นเขาตงยาง วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2566 มีพิธีเปิดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามวัดสุวรรณคีรี พิธีถวายผ้าป่าและข้าวหลาม กิจกรรมเดินขึ้นเขาตงยาง พื้นที่ที่ 2 คือ โรงเรียนวัดหัวสำโรง เป็นพื้นที่จัดประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามของอำเภอแปลงยาว วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566 มีพิธีเผาข้าวหลามยาวที่สุดในโลก ประกวดข้าวหลามรสอร่อย แข่งขันกินข้าวหลาม วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2566 มีกิจกรรมขบวนแห่รถตกแต่งข้าวหลาม ถวายผ้าป่าและข้าวหลาม และเดินขึ้นเขาตงยาง ทั้งนี้ เนื่องจากทั้ง 2 แห่ง กำหนดวันจัดงานตรงกัน จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยแบ่งคณะผู้วิจัยจำนวน 3 คน ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 มีผู้วิจัย 1 คน และ กลุ่มที่ 2 มีผู้วิจัย 2 คน เพื่อแยกกันสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพิธีกรรม จัดบันทึกภาคสนามถ่ายภาพ และวิดีโอในพื้นที่จัดงาน

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

การเก็บข้อมูล

1. ภาคสนาม วันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566 เก็บข้อมูล สถานที่ ดังนี้
 - 1.1 วัดสุพรรณศรี เก็บข้อมูลโดยกลุ่มที่ 2 สังเกตการณ์ 1) พิธีเผาข้าวหลาม 2) กิจกรรมเดินขึ้นเขาแดงยาง (กลางคืน)
 - 1.2 โรงเรียนวัดหัวสำโรง เก็บข้อมูลโดยกลุ่มที่ 1 สังเกตการณ์ 1) พิธีเผาข้าวหลามยาวที่สุดในโลก 2) กิจกรรมประกวดข้าวหลามรสอร่อย 3) กิจกรรมแข่งขันกินข้าวหลาม

การเก็บข้อมูล

2. ภาคสนาม วันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2566 เก็บข้อมูล สถานที่ ดังนี้
 - 2.1 วัดสุพรรณศรี เก็บข้อมูลโดยกลุ่มที่ 1 สังเกตการณ์ 1) พิธีเปิดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามวัดสุพรรณศรี 2) กิจกรรมเดินขึ้นเขาแดงยาง (กลางวัน) 3) พิธีถวายผ้าป่าและข้าวหลาม
 - 2.2 โรงเรียนวัดหัวสำโรง เก็บข้อมูลโดยกลุ่มที่ 2 สังเกตการณ์ 1) ขบวนแห่รถตกแต่งข้าวหลาม 2) กิจกรรมเดินขึ้นเขาแดงยาง

ผลการวิจัย

บทความนี้จะนำเสนอผลการศึกษา แบ่งเป็น 2 หัวข้อ คือ ความเป็นมาของการสืบทอดและวิถีคิดในการจัดการงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลหนองแวนและตำบลหัวสำโรง เป็นการสรุปผลการศึกษาวิถีคิดในการจัดการงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับประเพณี และพลวัตของประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่เป็นผลมาจากการจัดการของหน่วยงานภาครัฐ เป็นการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงของประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่สืบเนื่องจากการจัดการของหน่วยงานภาครัฐในปัจจุบัน มีรายละเอียดดังนี้

ความเป็นมาของการสืบทอดและวิถีคิดในการจัดการงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลหนองแวนและตำบลหัวสำโรง

1.1 ความเป็นมาของการสืบทอดและวิถีคิดในการจัดงานประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลหนองแวน ปัจจุบัน ประเพณีบุญข้าวหลามในชุมชนหนองแวนมีองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวนเข้ามาจัดงานประเพณีร่วมกับวัดสุพรรณศรี โดยใช้ชื่อว่า “งานสืบสานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม” จากการสัมภาษณ์นายณรงค์ นิยมสุข รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน และเป็นชาวหนองแวนแต่กำเนิด (สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2566) เล่าว่า ความเป็นมาของการเข้ามาสืบทอดงานประเพณีของ อบต.หนองแวน เกิดจากพระราชบัญญัติกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่ทำให้เกิดการตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล และสภาตำบลหนองแวนได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน ในปี พ.ศ. 2540 การทำงานในระยะแรกมีลักษณะเป็นการเข้าร่วมกิจกรรมของวัดสุพรรณศรีซึ่งผู้ดำเนินการหลัก เนื่องจากที่ตั้งวัดอยู่เชิงเขาแดงยางซึ่งเป็นพื้นที่ประกอบพิธีกรรมถวายข้าวหลามและกิจกรรมขึ้นเขาแดงยางมาแต่เดิม มีการถวายข้าวหลามและการทำบุญถวายสังฆทานเท่านั้น ต่อมาในช่วงปี พ.ศ.2565-2566 เนื่องจากนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคนใหม่ คือ นายอรรถพล นพเกตุ มีนโยบายการทำงานที่ให้ความสำคัญกับการสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น มุ่งหวังจะพัฒนาและส่งเสริมให้งานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามเป็นตัวแทน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตำบลหนองแวน รวมถึงเป็นงานประเพณีที่ช่วยสร้างทั้งชื่อเสียงและรายได้ให้กับชุมชน การจัดงานจึงเป็นกิจจะลักษณะมากขึ้น เริ่มมีการประชาสัมพันธ์งาน มีพิธีเปิดงานโดยร่วมกับนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา กิจกรรมสาธิตเผาข้าวหลาม และการขึ้นเขาแดงยางสืบสานประเพณีขึ้นเขาแดงยางเพื่อปิดทองรอยพระพุทธรูปในวันมาฆบูชาของบรรพบุรุษชาวลาวเวียง อย่างไรก็ตาม การจัดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามในปัจจุบันของ อบต.หนองแวน ยังไม่สามารถทำได้เต็มที่มากนัก เนื่องจากประเพณียังไม่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นประเพณีเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเบิกจ่ายงบประมาณจากการจัดงานได้ เพราะตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดงาน การจัดการแข่งขันกีฬาและการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2559 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดงาน การจัดการกิจกรรมสาธารณะ การส่งเสริมกีฬาและการแข่งขันกีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2564 และหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท 0808.2/ว 5547 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางปฏิบัติการจัดงานประเพณีตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2561 กำหนดว่า ประเพณีในท้องถิ่นที่สามารถเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการจัดงานได้ต้องมีลักษณะเป็นงานประเพณีเฉพาะในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องมีลักษณะงานตรงตามหลักเกณฑ์

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

ด้วย คือ เป็นกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นสืบทอดเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นการดำเนินกิจกรรมภายในที่เกิดประโยชน์สาธารณะ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมดีงาม ความเสียสละ การมีส่วนร่วม และความสามัคคีในชุมชน ต้องไม่มีลักษณะเป็นความเชื่อส่วนบุคคลหรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม ต้องมีส่วนของกลุ่มคนที่มีส่วนร่วมในการสืบทอดประเพณีพอสมควร และต้องได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนรับรองเป็นประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากผู้ว่าราชการจังหวัดก่อนจึงจะสามารถเบิกค่าใช้จ่ายได้ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว นายณรงค์ นิยมสุข ให้ข้อมูลว่า อบต.หนองแห่นดำเนินการหาวิธีสืบทอดประเพณีเพื่อให้เป็นไปตามหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องจัดทำบริการสาธารณะด้านทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม ด้วยการเล็งจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีโดยตรง และเลือกทำเฉพาะกิจกรรมในขอบข่ายที่สามารถเบิกจ่ายงบประมาณได้ เช่น พิธีเปิดงาน การจัดเวที การเตรียมเครื่องเสียง อาหาร เครื่องดื่ม ส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีโดยตรง เช่น การเผาข้าวหลามหรือกิจกรรมอื่นใดที่ประยุกต์ขึ้นจากวัฒนธรรมบุญข้าวหลาม จะทำในลักษณะร่วมมือกับวัดสุวรรณคีรี มอบให้วัดเป็นผู้ดำเนินการหลัก และเน้นประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่สามารถผลักดันได้ทันทีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย เช่น การส่งเสริมกิจกรรมขึ้นเขาดงยางเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และชมทิวทัศน์เมืองพนมसारคาม ซึ่งปัจจุบันวัดได้พัฒนาทางขึ้นเขาเป็นบันไดคอนกรีตกว้างประมาณ 2 เมตร ทำให้ขึ้นลงเขาได้สะดวกสบาย คาดว่าในปี พ.ศ.2567-2568 หลังจากได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนให้ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามเป็นประเพณีขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่นแล้ว อบต.หนองแห่นจะสามารถจัดงานได้ยิ่งใหญ่ขึ้น สามารถเชิญข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้บริหารระดับสูงมาร่วมงานได้ และสามารถขยายกิจกรรมในงานให้สนุกสนานมากขึ้นได้เช่นเดียวกับตำบลหัวสำโรง เช่น กิจกรรมแข่งขันกินข้าวหลาม ประกวดข้าวหลามแพนดาซี สาธิตการทำข้าวหลามที่บ้าน ประประกวดข้าวหลามอร่อย เป็นต้น (ณรงค์ นิยมสุข, สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2566)

ภาพที่ 1 การจัดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น

ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566

1.2 ความเป็นมาของการสืบทอดและวิธีคิดในการจัดงานประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลหัวสำโรง ปัจจุบัน ประเพณีบุญข้าวหลามในชุมชนหัวสำโรงมีอำเภอลำปางจัดงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ โดยใช้ชื่อว่า “งานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม” จากการสัมภาษณ์ครูวงศ์เดือน ทิมทอง นักวิชาการท้องถิ่น (สัมภาษณ์, 13 กันยายน 2566) เล่าว่าประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามซบเซาลงไประยะหนึ่งเนื่องจากความเปลี่ยนแปลงของสังคม คนหนุ่มสาวออกไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น และไม่ไฝ่เริ่มหยากรและมีการเผา ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามจึงกลายเป็นวัฒนธรรมที่ขาดคนสืบทอด ต่อมา ราวปี พ.ศ.2544-2545 จึงมีการรื้อฟื้นงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามขึ้นใหม่อีกครั้ง โดยครูฉันทนา สระบุรีนทร์ อดีตครูโรงเรียนวัดหัวสำโรงและผู้ก่อตั้งศูนย์ศิลปะวัฒนธรรมท้องถิ่นหัวสำโรงได้หารือกับนายเฉลิมเกียรติ นพเกตุ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรง และนายทวีศักดิ์ ชโนเมธารณ์ นายกเทศมนตรีตำบลหัวสำโรงสมัยนั้น จัดงานขึ้นมาใหม่ ในระยะแรกมีลักษณะเป็นงานบุญระดับชุมชน มีการเผาข้าวหลาม แล้วนำไปถวายวัด กลางคืนมีมหรสพลิเก สาวรำวง ต่อมาวัฒนธรรมจังหวัดและผู้บริหารส่วนกลางในอำเภอลำปางให้การสนับสนุน ทำให้ประเพณี

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

ขยายตัวขึ้น มีการเปลี่ยนชื่องานเป็น “ขึ้นเขาเผาข้าวหลาม” เพื่อให้สะดวกเมื่อประชาสัมพันธ์ มีกิจกรรมเชิงการท่องเที่ยว และเข้าไปเกี่ยวข้องกับส่วนราชการ

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะมีการรื้อฟื้นงานประเพณีมาจัดเป็นการท่องเที่ยว ประเพณีบุญข้าวหลามเมืองการบริหารส่วนตำบลหัวสำโรงเป็นผู้รับผิดชอบมาโดยตลอด เนื่องจากพื้นที่จัดงานอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลมาแต่เดิม จากการสัมภาษณ์นายอังกูล เขียวสวัสดิ์ รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรง (สัมภาษณ์, 1 กันยายน 2566) กล่าวว่า อบต.หัวสำโรงเข้ามาดำเนินงานสืบทอดประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามตั้งแต่ยังมีสถานะเป็นสุขาภิบาลตำบลหัวสำโรง มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบทอดงานประเพณีของชุมชนให้คงอยู่ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในระยะแรกเป็นการจัดงานร่วมกับชาวบ้าน กิจกรรมสำคัญคือการเผาข้าวหลามแล้วนำไปทำบุญที่วัด โดยช่วงแรก อบต.หัวสำโรงให้การสนับสนุนข่าวสารแก่ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการเผาข้าวหลามมาร่วมประเพณี ต่อมาจึงขยายเป็นกิจกรรมการแข่งขัน โดยมีผู้ใหญ่บ้านประสานคนมาร่วม กิจกรรมหลัก ๆ ประกอบด้วย การเผาข้าวหลาม ประกวดข้าวหลาม แข่งขันกินข้าวหลาม การแสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านหัวสำโรง และขบวนแห่กองผ้าป่าไปทำบุญที่วัดสุวรรณคีรี ต่อมา เมื่อมีการจัดตั้งเทศบาลตำบลหัวสำโรงในปี พ.ศ.2542 พื้นที่จัดงานตกอยู่ในเขตการดูแลของเทศบาลตำบลหัวสำโรงตามการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองใหม่ อบต.หัวสำโรงจึงไม่สามารถตั้งงบประมาณเพื่อจัดโครงการประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามได้อีก เนื่องจากตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเบิกค่าใช้จ่ายในการจัดงาน การจัดกิจกรรมสาธารณะ การส่งเสริมกีฬาและการแข่งขัน กีฬาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2564 กำหนดว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสามารถเบิกจ่ายงบประมาณสนับสนุนการจัดประเพณีได้ก็ต่อเมื่อประเพณีอยู่ในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองใหม่นั้น ทำให้ต้องแก้ไขปัญหาด้วยการโอนย้ายประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามให้อำเภอแปลงยาวเป็นแม่งาน และให้อำเภอแปลงยาวขอขึ้นทะเบียนประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามเป็นประเพณีประจำอำเภอ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเทศบาลและป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสามารถมาร่วมจัดงานประเพณีได้ และสามารถตั้งงบประมาณสนับสนุนการจัดประเพณีได้สะดวกขึ้น อย่างไรก็ตาม การเป็นผู้จัดงานหลักของอำเภอลแปลงยาวเป็นเพียงสถานะของเจ้าภาพ มีหน้าที่ประสานให้หน่วยงานระดับท้องถิ่นต่าง ๆ มาร่วมประชุมกันเท่านั้น ไม่ได้จัดสรรงบประมาณให้ ในการดำเนินงานจริง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ จะตั้งงบประมาณของตนเองขึ้นมาโดยใช้คำว่าจัดงานร่วมในโครงการ จากนั้นกำหนดกิจกรรมที่สอดคล้องกันเพื่อให้ร่วมกันจัดงานได้ วิธีการดังกล่าวทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นรูปธรรม เพราะมีงบประมาณสนับสนุนและมีคนเข้าร่วม ปัจจุบัน อบต.หัวสำโรงยังคงเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่สืบทอดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลาม เนื่องจากเป็นผู้จัดงานตั้งแต่เริ่มต้นและเข้าใจวัฒนธรรม แต่การทำงานทำในรูปของคณะกรรมการซึ่งแต่งตั้งโดยนายอำเภอลแปลงยาว มีการประชุมเพื่อกำหนดวัดจัดประเพณีและกิจกรรม การแสดง ซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเสนอของที่ประชุม การโอนย้ายประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามให้อำเภอลแปลงยาวเป็นเจ้าภาพอันเป็นเงื่อนไขที่เปิดช่องให้หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น องค์กรต่าง ๆ ตลอดจนคนในชุมชนจำนวน 12 ชุมชน ได้แก่ หมู่บ้านในตำบลหัวสำโรง 12 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านโน หมู่ที่ 2 บ้านภูมิเจริญ หมู่ที่ 3 บ้านกลาง หมู่ที่ 4 บ้านสวน หมู่ที่ 5 บ้านอ่าวช้างไล่ หมู่ที่ 6 บ้านใหม่ หมู่ที่ 7 บ้านเกาะลอย หมู่ที่ 8 บ้านแหลมหิน หมู่ที่ 9 บ้านหนองตะเภา หมู่ที่ 10 บ้านแหลมหัว หมู่ที่ 11 บ้านเนินตะคร้อ หมู่ที่ 12 บ้านหนองสทิต องค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรง เทศบาลตำบลหัวสำโรง องค์การบริหารส่วนตำบลแปลงยาว เทศบาลตำบลแปลงยาว เทศบาลตำบลทุ่งสะเดา เทศบาลตำบลวังเย็น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองไม้แก่น โรงเรียนวัดหัวสำโรง โรงเรียนวัดอ่าวช้างไล่ และบริษัทโตโยต้ามอเตอร์ เกตุเวย์ เข้าร่วมได้ ทำให้ประเพณีท้องถิ่นถูกยกระดับกลายเป็นงานขนาดใหญ่ที่เป็นตัวแทนของอำเภอลแปลงยาวในปัจจุบัน

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

ภาพที่ 2 การจัดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามของอำเภอแปลงยาว
ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2566

2. พลวัตของประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่เป็นผลมาจากการจัดการของหน่วยงานภาครัฐ

การจัดงานบุญข้าวหลามในอดีตมีกิจกรรมสำคัญอยู่ที่การถวายข้าวหลาม ชาวบ้านจะเผาข้าวหลามในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือนสาม ขึ้นตอนเริ่มจากการออกไปตัดไม้ไผ่มาทำกระบอกรับข้าวหลาม เตรียมแช่ข้าวเหนียวปรุงกับน้ำกะทิ และแต่ละบ้านช่วยกันเตรียมเชื้อไฟมาเผาข้าวหลามที่ลานบ้านตน หลังเผาข้าวหลามเสร็จจะเลือกข้าวหลามกระบอกรับสวย ๆ ไปทำบุญที่วัด ที่เหลือแบ่งให้ญาติพี่น้อง คนบ้านใกล้เคียง เป็นการแลกเปลี่ยนกันกินเพื่อชิมรสชาติ วันรุ่งขึ้น นำข้าวหลามเผาสุกใหม่ ๆ ไปถวายพระ เสร็จแล้วนั่งล้อมวงรับประทานอาหารร่วมกัน มีความเชื่อว่าอันสืบจากการทำบุญถวายข้าวหลามจะทำให้ได้ไปเกิดบนสวรรค์ และยังได้ทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษที่ตายไปด้วย ในอดีต ข้าวหลามที่ชาวบ้านนำไปทำบุญมีปริมาณมาก ดังในเอกสารวัฒนธรรมพื้นบ้านของฉะเชิงเทรา นารี สาริกะภูติ (2528, น. 55) บันทึกว่า “ในอดีต ชาวบ้านทำข้าวหลามมาถวายพระมากมายเต็มห้อง ทำบุญเสร็จแล้วเจ้าอาวาสเคยแจกจ่ายข้าวหลามให้คณะครูเป็นประจำทุกปี แม้กระนั้นก็ยังมิมีข้าวหลามเหลืออยู่อีกมาก ถึงขั้นที่พระต้องหันเป็นแว่นตากแดดเก็บไว้ทอดรับประทาน” ประเพณีทำบุญข้าวหลามเดือนสามจึงเป็นประเพณีที่ฉายให้เห็นแรงศรัทธาของชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงที่มีต่อพุทธศาสนา ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นทรัพยากรชุมชน ความอุดมสมบูรณ์และสภาพเศรษฐกิจในท้องถิ่นอีกด้วย หลังจากทำบุญข้าวหลามแล้ว มีประเพณีเดินทางออกจากชุมชนไปปิดทองรอยพระพุทธรูปบนยอดเขาตงยาง จากความเชื่อว่าเป็นรอยพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์เคยถูกไฟไหม้แต่ไม่เสียหาย เนื่องจากกระยะทางค่อนข้างไกลจึงมีการนำข้าวหลามติดตัวไปกินระหว่างทางด้วย การขึ้นเขาตงยางในอดีตค่อนข้างยากลำบาก เนื่องจากยังไม่มีการสร้างบันไดทางขึ้น ต้องถากดินและใช้เถาวัลย์หรือต้นไม้ข้างทางพยุงตัวไต่ขึ้นไป เมื่อถึงยอดเขาจึงปิดทองรอยพระพุทธรูปและนั่งพักผ่อนหย่อนใจ ในวันนั้นชาวไทยเชื้อสายลาวเวียงที่ออกไปอยู่ต่างถิ่นจะเดินทางกลับมาพบกันที่เขาตงยางด้วย งานบุญเดือนสามจึงเป็นเวลาดนัดพบญาติพี่น้องของสมาชิกชุมชนลาวเวียงเดิมในหนองแค้นในรอบปี

ในอดีตงานบุญข้าวหลามมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างกำลังใจและให้ความหวังในการดำเนินชีวิต เพราะมีความเชื่อว่าการทำบุญด้วยข้าวหลามหรือข้าวใหม่มีอันสืบส่งแรง ทำให้เมื่อตายแล้วได้ไปเกิดบนสวรรค์ ดังเนื้อหาในนิทานเรื่อง นางบุญมหาสี ในคัมภีร์พระธรรมบท เล่าถึงนางบุญมหาสีได้ถวายข้าวจีแด่พระพุทธเจ้าเมื่อตายแล้วได้ไปเกิดเป็นเทพธิดาบนดาวดึงส์สวรรค์ (สีลา วีระวงศ์, 2529, น. 64) นอกจากนี้ การทำบุญด้วยข้าวใหม่ยังมียุทธศาสตร์ความหมายสัมพันธ์กับความคิดเรื่องความอุดมสมบูรณ์ เพราะมีร่องรอยพัฒนามาจากพิธีเลี้ยงผีที่ดูแลไร่นา ดังปรานี วงษ์เทศ ได้กล่าวไว้ว่า การเผาข้าวหลามของชนพื้นเมืองแต่เดิมเป็นพิธีกรรมเลี้ยงผีเพื่อตอบแทนบุญคุณที่ผีผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติได้ช่วยบันดาลพืชพันธุ์ธัญญาหารให้อุดมสมบูรณ์ หลังเก็บเกี่ยวแล้วจึงนำผลผลิตใหม่เป็นข้าวเหนียวมาเผาข้าวหลามในกระบอกรับสวย ๆ หรือทำข้าวจีด้วยข้าวเหนียวใหม่มาไหว้ผีเป็นการตอบแทน (2548, น. 46-47) ภายหลังเมื่อรับพุทธศาสนาจากอินเดีย การทำอาหารเช่นไหว้ผีจึงถูกปรับเปลี่ยนความหมายไปเป็นประเพณีทำบุญ เรียกในชื่อ บุญข้าวหลาม บุญข้าวจี บุญกำฟ้า แต่ยังคงแฝงความหมายเกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์อยู่เช่นเดิม (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2564) การทำบุญข้าวหลามจึงให้ความหวังในการดำเนินชีวิตในโลกนี้ ให้มีกำลังใจในการเพาะปลูก สามารถอดทนต่อความไม่แน่นอนของฟ้าฝนและภัยพิบัติต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับผลผลิตในนาได้

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

ขณะเดียวกัน งานบุญข้าวหลามก็มีบทบาทเชิงสังคม เพราะกิจกรรมต่าง ๆ ในประเพณีทั้งการเผาข้าวหลาม การทำบุญข้าวหลามที่วัด การขึ้นเขาดงยาง การกินข้าวหลาม การแบ่งปันข้าวหลาม เป็นกลไกที่ทำให้เกิดการทำงานร่วมกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน นอกจากนี้ ธรรมเนียมการนัดพบกันบนยอดเขาดงยางในหมู่ญาติพี่น้อง ยังมีบทบาทสำคัญต่อการกระชับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่เป็นสมาชิกชุมชนคนไทยเชื้อสายลาว และชุมชนคนไทยเชื้อสายเขมรด้วย

ปัจจุบัน การจัดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามโดยหน่วยงานภาครัฐเพื่อสืบสานวัฒนธรรมประเพณีเก่าแก่ของท้องถิ่นในบริบทสังคมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่เน้นการแสดงอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยว และวิธิตดในการจัดงานภายใต้ข้อจำกัดของระเบียบราชการ ทำให้ประเพณีบุญข้าวหลามมีพลวัตไปเป็นเทศกาลท่องเที่ยวที่เน้นกิจกรรมการแสดงมากกว่าจะเน้นพิธีกรรม องค์ประกอบของประเพณีเปลี่ยนไปเป็นผู้บริหารในหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมแทนพระสงฆ์ และมีคนนอก ทั้งบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และนักท่องเที่ยว มาร่วมงานจากเดิมที่มีเพียงชาวบ้านในชุมชน กิจกรรมหลักคือการถวายข้าวหลามแด่พระสงฆ์กลายเป็นองค์ประกอบหนึ่งงาน ขณะที่วัฒนธรรมที่เคยมีความสำคัญรองลงมา เช่น การเผาข้าวหลาม การขึ้นเขาดงยาง ถูกนำเสนอเป็นจุดขายที่โดดเด่น ความหมายของประเพณีจึงเปลี่ยนแปลงจากพิธีกรรมที่มุ่งหวังอันสืบสานและคุณค่ามรดกภูมิปัญญาเป็นการแสดงที่เน้นนำเสนออัตลักษณ์การท่องเที่ยว ผ่านการประยุกต์ใช้ข้าวหลามซึ่งเป็นอาหารในพิธีกรรมมาสร้างกิจกรรมบันเทิง เช่น การเผาข้าวหลามยาวที่สุดในโลก การประกวดข้าวหลาม แข่งขันกินข้าวหลาม นำมาตกแต่งสถานที่ ใช้สร้างสรรครถขบวนแห่ ใช้เป็นอุปกรณ์การแสดง ฟ้อนรำ ตลอดจนใช้สร้างตลาดสินค้าและเครื่องบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นอกจากนี้ ประเพณีขึ้นเขาดงยางก็เปลี่ยนแปลงความหมายจากประเพณีการขึ้นเขาเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเชื่อว่าเป็นบุญยัตตราที่ได้บุญแรงจากการสักการะรอยพระพุทธรูป และสำคัญในฐานะวันชุมชนญาติไปเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อชมทัศนียภาพบนภูเขา

ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่สืบทอดโดยหน่วยงานรัฐในปัจจุบันเป็นงานประจำปีที่มีบทบาทสำคัญด้านสังคม เพราะเป็นพื้นที่สืบทอดความเชื่อเรื่องอันสืบสานการถวายทานข้าวหลามและสืบทอดประเพณีขึ้นเขาดงยางของชาวชุมชนหนองแวนและชุมชนหัวสำโรงจากวิธิตดในการจัดงานที่กำหนดให้มีกิจกรรมที่คล้ายคลึงกับวิถีวัฒนธรรมเดิม นอกจากนี้ ยังมีบทบาทเป็นสื่อแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนหนองแวนและชุมชนหัวสำโรง ทำให้เห็นว่าเป็นชุมชนที่น่าสนใจและแตกต่างจากชุมชนอื่นตรงที่มีประเพณีทำบุญเดือนสามที่มีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนใคร เพราะมีทั้งการถวายข้าวหลามและขึ้นเขาดงยางในวันเดียวกัน ตลอดจนมีบทบาทใหม่ด้านเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเนื่องในวันวันมาฆบูชาของจังหวัดฉะเชิงเทรา จากรูปแบบงานที่มีความโดดเด่น ทั้งชื่อเรียกงานที่ชวนให้ตั้งคำถาม กิจกรรมเผาข้าวหลามที่หาชมได้ยากในปัจจุบัน กิจกรรมขึ้นเขาที่ทำทากาลังกายกำลังใจ การได้ทำบุญขอพรกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่หลากหลาย และการได้ชมทิวทัศน์ยามค่ำคืนบนยอดเขาดงยาง ทำให้ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามเป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่นและกระตุ้นเศรษฐกิจในช่วงวันหยุดเทศกาลทางศาสนาได้อย่างดี

อภิปรายผล

งานวิจัยนี้ศึกษาวิธิตดในการจัดการประเพณีท้องถิ่นขึ้นเขาเผาข้าวหลามขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในตำบลหนองแวนและตำบลหัวสำโรง พบว่า ระเบียบราชการเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามมีรูปแบบและความหมายเปลี่ยนแปลงไป เพราะสร้างข้อจำกัดในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดำเนินงานสืบทอดประเพณีท้องถิ่นตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยการสืบทอดรักษาวัฒนธรรมประเพณีชุมชน ในชุมชนหนองแวน ผู้จัดงานมีวิธิตดในการสืบทอดประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามซึ่งอยู่ระหว่างรอการพิจารณารับรองจากจังหวัดฉะเชิงเทราให้เป็นประเพณีเฉพาะในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจะได้สืบทอดประเพณีที่มีจุดกำเนิดจากชุมชนหนองแวนมาแต่ต้น ด้วยการเล็งจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีโดยตรง และเน้นส่งเสริมประเพณีขึ้นเขาดงยางในวัดสุวรรณคีรีซึ่งสามารถประชาสัมพันธ์ได้ทันทีเพราะไม่เกี่ยวข้องกับการใช้งบประมาณ ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลหัวสำโรงจัดการสืบทอดประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามซึ่งกลายเป็นประเพณีที่อยู่นอกเขตพื้นที่รับผิดชอบภายหลังจากมีพระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาลตำบลหัวสำโรงในปี พ.ศ.2542 ด้วยการถ่ายโอนประเพณีให้อำเภอแปลงยาวเป็นเจ้าภาพจัดงาน และดำเนินการขอขึ้นทะเบียนประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามเป็นประเพณีประจำอำเภอแปลงยาว ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับสามารถเข้าร่วมจัดงานได้ และมีงบประมาณเพียงพอที่จะขยายงานให้กลายเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว การปรับรูปแบบการจัดงานให้สอดคล้องกับระเบียบราชการ ส่งผลให้ประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีจุดเน้น

รูปแบบ และความหมายแตกต่างจากอดีต กลายเป็นเทศกาลเพื่อการท่องเที่ยวที่ลดความเข้มข้นของการแสดงความคิดสร้างสรรค์ของพิธีกรรมลง ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับการศึกษาของงานวิจัยก่อนหน้านี้ในด้านที่พบว่าหน่วยงานภาครัฐจะมีวิธีคิดอันหลากหลายในการแสวงหาแนวทางหรือวิธีการที่จะจัดงานประเพณีในพื้นที่ดูแลรับผิดชอบของตนให้สอดคล้องกับระเบียบราชการต่าง ๆ ที่สร้างข้อจำกัดและปัญหาต่อการทำหน้าที่ด้านการทำบำรุงรักษาสีละปะ จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น อันเป็นบทบาทหน้าที่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับมอบอำนาจจากส่วนกลางตามหลักการกระจายอำนาจ เช่น การศึกษาของ ชลธิชา นิสัยสัย (2564) พบว่า ระเบียบราชการเป็นข้อจำกัดในการดำเนินงานสืบทอดประเพณีสงกรานต์-วันไหลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ภาคตะวันออก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านั้นได้แสวงหาวิธีการจัดงานเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบต่าง ๆ เช่น ในงานประเพณีแห่พญายมเทศบาลตำบลบางพระเลือกใช้วิธีว่าจ้างอแอกในเซอร์ที่มีประสบการณ์การจัดงานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีและการท่องเที่ยวเป็นผู้รับผิดชอบงานทุกส่วนแบบครบวงจร เพื่อแก้ปัญหาจากระเบียบจัดซื้อจัดจ้างที่ยุ่งยากมากขึ้น และเพื่อความสะดวกในการเบิกจ่ายงบประมาณ เพราะมีผู้รับจ้างเพียงรายเดียว ในงานประเพณีแห่เจ้าพ่อพระปรง หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสระแก้วเลือกใช้วิธีการสนับสนุนให้คณะกรรมการศาลเจ้าพ่อพระปรงเป็นเจ้าภาพสืบทอดงานประเพณีแห่เจ้าพ่อพระปรงแทนภาครัฐ เพื่อแก้ปัญหาการเบิกจ่ายงบประมาณที่หน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสระแก้วทุกส่วนไม่สามารถดำเนินการเพื่อส่งเสริมประเพณีแห่เจ้าพ่อพระปรงได้ เนื่องจากศาลเจ้าพ่อพระปรงถูกแบ่งไปสังกัดอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของจังหวัดปราจีนบุรี ภายหลังจากมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะอำเภอสระแก้วขึ้นเป็นจังหวัดสระแก้ว และแยกตัวออกจากจังหวัดปราจีนบุรี เมื่อปี พ.ศ.2536

แม้ว่าในบริบทการบริหารราชการแผ่นดินที่กระจายอำนาจการปกครองให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำให้ภาครัฐต้องเข้ามารับผิดชอบต่องานด้านศิลปวัฒนธรรมและมีส่วนทำให้ประเพณีพิธีกรรมเปลี่ยนแปลงรูปแบบและความหมายไปจากอดีต แต่ในทางกลับกัน การกำหนดบทบาทหน้าที่ดังกล่าวก็ส่งผลดีในแง่ที่ทำให้ประเพณีท้องถิ่นได้รับการสืบทอดต่อไป ผลการวิจัยนี้ทำให้เห็นว่าการจัดงานประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามของภาครัฐมีบทบาทสำคัญต่อการสืบทอดความเชื่อการถวายทานข้าวหลามและประเพณีขึ้นเขาแดงของชุมชนหนองแวนและชุมชนหัวสำโรงจากวิธีคิดในการจัดงานที่กำหนดให้มีกิจกรรมที่คล้ายคลึงกับวิถีวัฒนธรรมเดิม เช่น การเผาข้าวหลามแบบพื้นบ้าน การเดินทางไปเขาแดง การทำบุญถวายข้าวหลาม และการเดินขึ้นเขาแดง ทำให้ผู้เข้าร่วมงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชนและเยาวชนในท้องถิ่นได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองและอาจทำให้เกิดการสืบทอดรักษาไว้ได้ต่อไป ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริม อนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีหลายเรื่องพบว่า การทำงานตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ประเพณีชาวบ้านที่เสี่ยงต่อการสูญหายเพราะขาดผู้สืบทอดยังคงมีชีวิตอยู่ในบริบทสังคมร่วมสมัย เช่น การศึกษาของวันจิรัตน์ เดชวิสัย และทวนธง ครุฑจ้อน (2557) พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดภูเก็ตมีบทบาทสำคัญต่อการสืบทอดอัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนผ่านการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยการสนับสนุนงบประมาณจัดโครงการสืบสานประเพณีพ้อต่อ ประเพณีถือศีลกินผัก ซึ่งเป็นรากเหง้าวัฒนธรรมที่สำคัญของชาวจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ต ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นด้วยการจัดทำศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมระดับชุมชน จัดทำพิพิธภัณฑ์เหมืองแร่ ตลอดจนบรรจุในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในสังกัดจังหวัดภูเก็ต ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเล็งเห็นความสำคัญและเข้าร่วมงานประเพณีมากขึ้น และการศึกษาของธนสันต์ ปานแก้ว และรงค์ บุญสวยขวัญ (2558) ที่พบว่าการสนับสนุนงบประมาณจัดประเพณีชักพระทางทะเลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตลอดจนการสนับสนุนด้านเงินรางวัลและการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเพณีชักพระทางทะเลซึ่งซบเซาลงจากเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตได้รับการสืบทอดรักษากระทั่งกลายเป็นงานประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอเกาะพะงัน

งานวิจัยนี้ยังสนใจวิเคราะห์พลวัตของประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามที่เป็นผลมาจากการจัดการสืบทอดประเพณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจุบันประเพณีขึ้นเขาเผาข้าวหลามมีพลวัตไปเป็นงานประจำปีของอำเภอพนมสารคาม และอำเภอแปลงยาว ผู้จัดงานภาครัฐมีวิธีคิดในการประยุกต์ใช้คติชนที่มีมาแต่เดิมมาสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมการแสดง อันทำให้ความหมายของประเพณีบุญข้าวหลามเปลี่ยนแปลงจากพิธีกรรมที่มุ่งเน้นอันสืบมาจากการทำบุญถวายข้าวหลามและความอุดมสมบูรณ์ในการผลิตข้าวไปเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเนื่องในวันมาฆบูชา ข้อค้นพบจากงานวิจัยเรื่องนี้จึงได้ผล

การศึกษาที่สอดคล้องกับทฤษฎีคติชนสร้างสรรค์ที่เสนอว่าวิถีคิดของหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นคนกลุ่มใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในการจัดการงานประเพณีท้องถิ่นแทนที่ชาวบ้าน มักทำให้ประเพณีเปลี่ยนรูปแบบและความหมายไปเป็นเทศกาลท่องเที่ยว มีงานวิจัยที่ได้ผลการศึกษาตามข้อสรุปดังกล่าวหลายเล่ม เช่น งานวิจัยของปฐม หงส์สุวรรณ (2560) พบว่าวิถีคิดของหน่วยงานภาครัฐในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขงในพื้นที่ 7 จังหวัด ที่มุ่งนำเสนอประเพณีเดิมในท้องถิ่นอีสานให้เป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น ๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง โดยเลือกสร้างให้เกิด “ความมหัศจรรย์อลังการ” เช่น ประเพณีไหลเรือไฟ นครพนม เทศกาลบั้งไฟพญานาค จังหวัดหนองคาย ประเพณีแห่ผีตาโขน จังหวัดเลย ทำให้บทบาทของประเพณีเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มุ่งทำหน้าที่ทางศาสนาและจิตวิญญาณมาเป็นการทำหน้าที่ทางสังคมการเมือง ซึ่งเรียกว่า “การเมืองวัฒนธรรม” งานวิจัยของกริธาร สังกุล (2559) พบว่าวิถีคิดของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดบุรีรัมย์ที่นำหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ตลอดจนศิลปะบนตัวปราสาทมาสร้างพิธีสักการบูชา สร้างการแสดงประกอบแสงสีเสียง ทำให้ประเพณีเปลี่ยนแปลงจากประเพณีเลิงพนม ขึ้นเขาไปนมัสการและทรงน้ำรอยพระพุทธรูปในช่วงสงกรานต์ ไปเป็นเทศกาลท่องเที่ยว ปราสาทพนมรุ้งในสัปดาห์แรกของเดือนเมษายนซึ่งเป็นเวลาที่พระอาทิตย์ส่องลอดช่องประตูปราสาททั้ง 15 ประตู

ภายใต้แนวคิดการกระจายอำนาจการปกครองและพระราชบัญญัติที่กำหนดอำนาจหน้าที่แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้จัดทำบริการสาธารณะด้านการทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จาริต ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างใช้วิถีคิดอันหลากหลายมาดำเนินงานสืบทอดประเพณีในท้องถิ่นตน นอกจากนี้ บริบทท้องถิ่นที่ต่างกันไปและข้อจำกัดจากระเบียบกฎหมายของกฎหมายต่าง ๆ ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อให้สามารถดำเนินงานสืบสานวัฒนธรรมประเพณีต่อไปได้ ที่ผ่านมามีงานวิจัยหลายเรื่องศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบริการสาธารณะของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภายหลังจากได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากหน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 เช่น การศึกษาของวราพร องค์กรลอย (2564) พบว่า แม้รัฐธรรมนูญจะกระจายอำนาจและให้โอกาสแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะอย่างมาก แต่ในทางปฏิบัติจริง้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกลับต้องเผชิญข้อจำกัดในการให้บริการสาธารณะหลายด้าน เช่น ระเบียบราชการที่ไม่เอื้อต่อการดำเนินงาน ขาดงบประมาณที่เพียงพอต่อการนำไปใช้แก้ปัญหา ขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการทำงานที่ทับซ้อนกันกับหน่วยงานของรัฐ เช่นเดียวกับการศึกษาของยุทธนา สมบัติบุรณ์ และคณะ (2566) ที่พบว่า้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดตราดประสบอุปสรรคในการจัดทำบริการสาธารณะในด้านงบประมาณและจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อการให้บริการ มีการกระจายอำนาจและมอบหมายงานต่าง ๆ ให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมาก แต่ไม่ได้ถ่ายโอนบุคลากรให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพเพราะบุคลากรเดิมมีน้อยและขาดความชำนาญงาน นอกจากนี้ มีการศึกษาข้อจำกัดในการทำงานด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การศึกษาของศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ (2564) พบว่า ข้อจำกัดในการปฏิบัติงานของ้องค์การบริหารส่วนตำบลที่ทำให้การส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ได้แก่ ปัญหาความไม่ต่อเนื่องของนโยบายอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนผู้บริหาร การขาดแคลนงบประมาณเนื่องจากมียุทธศาสตร์หลายด้านที่ต้องพัฒนา และนโยบายของผู้บริหารที่เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าพัฒนางานด้านวัฒนธรรมประเพณี

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าในแง่ที่พบว่าการจัดทำบริการสาธารณะของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีข้อจำกัดจากการที่ต้องทำงานอยู่ภายใต้กรอบวิธีปฏิบัติตามกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ แต่ได้ผลการศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นที่ทำให้เห็นวาระเชิงบรรทัดฐานว่าด้วยการใช้จ่ายในการจัดงาน การจัดการกิจกรรมสาธารณะ การส่งเสริมกีฬาและการแข่งขันกีฬาของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2564 และหลักเกณฑ์การจัดงานประเพณีที่กำหนดไว้ในหนังสือกระทรวงมหาดไทยที่ มท 0808.2/ว 5547 เรื่อง ชักซ้อมแนวทางปฏิบัติการจัดงานประเพณีตามอำนาจหน้าที่ของ้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นข้อจำกัดที่สำคัญอีกข้อหนึ่งที่ทำให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแสวงหาแนวทางจัดการเพื่อให้สามารถบริการสาธารณะตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ได้ ส่งผลให้เกิดการประยุกต์สร้างสรรค์ประเพณีไปจัดในรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากวิถีปฏิบัติเดิม ทำให้ประเพณีมีพลวัตจากบทบาทในมิติความเชื่อทางศาสนาและการกระชับความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไปเป็นบทบาทด้านการท่องเที่ยวและแสดงอัตลักษณ์ท้องถิ่น จึงกล่าวได้ว่า ระเบียบราชการเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประเพณีท้องถิ่นเกิดความเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ ข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ในงานวิจัย

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

นี่ยังทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับคณาจารย์ที่ต่างมีบทบาทส่งเสริมกันและกัน หน่วยงานภาครัฐจำเป็นต้องเข้ามาสืบทอดรักษาคติชนเพื่อทำตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ขณะที่คณาจารย์ก็ได้หน่วยงานรัฐสนับสนุนทำให้ยังคงดำรงอยู่ในสังคมได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

นโยบายรัฐด้านการมอบอำนาจหน้าที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น ควรจัดให้มีแนวปฏิบัติการเบิกจ่ายงบประมาณที่ยืดหยุ่นอันสามารถตีความการเบิกจ่ายให้ตรงตามวัตถุประสงค์ด้านคติความเชื่อของจารีตประเพณีท้องถิ่นเพื่อคงคุณค่าและอัตลักษณ์ดั้งเดิมต่อไป ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับด้านวัฒนธรรมควรหนุนเสริมการดำเนินงานและบูรณาการการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังในการทำนุบำรุงศิลปะ วัฒนธรรม ให้คงคุณค่าและความหมายต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงการปฏิบัติ

1. หน่วยงานของรัฐและผู้สนใจควรพิจารณากฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเบิกจ่ายประกอบกันในการดำเนินการตามชุดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปประยุกต์ใช้ เพื่อป้องกันการกระทำอันละเมิดกฎหมายการเบิกจ่ายฉบับอื่น ๆ เช่น กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เป็นต้น
2. ควรมีการประเมินผลด้านการดำเนินโครงการการประยุกต์ใช้ชุดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการดำเนินการรัฐร่วมชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปรับปรุงแก้ไขให้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีกว่าหรือดีที่สุด (Best Practice) ในการดำเนินงานส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
3. องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองแขมควรเร่งดำเนินการติดตามการขึ้นทะเบียนประเพณีท้องถิ่นให้ได้รับการประกาศโดยเร็ว เพื่อให้สามารถเบิกจ่ายงบประมาณได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งจากภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และประชาชน เพื่อได้รับทุนสนับสนุนการจัดงานประเพณีท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างให้ความสำคัญกับการสืบทอดประเพณีท้องถิ่นและส่งเสริมเป็นประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว เพราะสามารถสร้างรายได้กับชุมชน การเข้ามาจัดการประเพณีท้องถิ่นของหน่วยงานภาครัฐก็ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบงานประเพณีให้สอดคล้องกับระเบียบราชการรวมถึงให้เกิดความน่าสนใจที่จะท่องเที่ยว จึงควรมีการศึกษาวิธีคิดในการจัดการประเพณีท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยในพื้นที่อื่นเพิ่มเติม เพื่อให้เห็นองค์รวมของวิธีคิดในการจัดการประเพณีท้องถิ่นของหน่วยงานภาครัฐในประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรีธกร สังกุล. (2559). *ประเพณีขึ้นเขาพนมรุ้งในฐานะ “ประเพณีสร้างสรรค์” ในสังคมไทยร่วมสมัย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- โกวิทย์ พวงงาม. (2550). *การปกครองท้องถิ่น: ไปด้วยทฤษฎี แนวคิดและหลักการ*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ชลธิชา นิสัยสัตย์. (2564). *เทศกาลสงกรานต์-วันไหลในภาคตะวันออกเฉียงของไทย: พลวัตและบทบาทของคติชนในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ชำนาญ สรรวมศิริ, สมเกียรติ ใหม่เอี่ยม, ทองคำ สรรวมศิริ, จำเนียร โคตน, ไพศาล สานมะลิ, ฉันทนา สระเบรินทร์, อรรถพร วรรณชนะ, สมัย วัฒนพรไพโรจน์, ...มณฑกร แก้วกิติ. (2549). *การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวหัวลำโพง ตำบลหัวลำโพง อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น.
- ธนสันต์ ปานแก้ว และ รงค์ บุญสวยขวัญ. (2558). *ประเพณีชักพระทางทะเล อำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 4(3), 114-123.

วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม

ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2567

Received: 18/03/2024, Revised: 09/05/2024, Accepted: 28/05/2024

- นารี สาริกะภูติ. (2528). *วัฒนธรรมพื้นบ้านของฉะเชิงเทรา*. ฉะเชิงเทรา: วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา.
- นารี สาริกะภูติ. (2536). *วัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทยเชื้อสายเขมรบ้านหัวลำโรง สระสองตอนและดงยาง.ใน เพ็ญศรี ตุ๊ก (บ.ก.), วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2560). *ประเพณีประดิษฐ์ในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขง*. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- ปรานี วงษ์เทศ. (2548). *ประเพณี 12 เดือนในประวัติศาสตร์สังคมวัฒนธรรมเพื่อความอยู่รอดของคน*. กรุงเทพฯ : มติชน.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542, 17 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา*. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก. หน้า 48-66.
- พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537. (2537, 2 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 53 ก. หน้า 11-35.
- พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ.2540. (2540, 31 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 114 ตอน 62 ก. หน้า 1-23. ราชกิจจา. <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/1682715.pdf>
- ยุทธนา สมบัติบุรณ์ และคณะ. (2566). การเมืองภาคพลเมืองว่าด้วยการจัดทำบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดตราด. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการ*, 8(1), 119-133.
- วราพร อดะลอย. (2564). ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะเพื่อการบริหารสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสาร มจร. ทรัพยากรชัยบริหารชน*, 5(2), 23-34.
- วันจิรัตน์ เดชวิสัย และทวนธง ครุฑจ้อน. (2557). บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อการส่งเสริมสืบทอดอัตลักษณ์ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 4(2), 3-34.
- ศาสวัต เพ่งแพ. (2564). บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการบริหารจัดการท่องเที่ยวท้องถิ่น: มุมมองฐานการจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม*, 16(2), 1-15.
- ศิริพร ณ ถลาง, บรรณาธิการ. (2558). *“ประเพณีสร้างสรรค์” ในสังคมไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ศุภสวัสดิ์ ชัชวาล. (2555). *การเมืองในกระบวนการกระจายอำนาจ: ศึกษาผ่านบทบาทของนักวิชาการ ข้าราชการ นักการเมือง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2564). *หุงข้าวหลาม ทำขวัญข้าว ‘วันกำฟ้า’ มกราคม-กุมภาพันธ์*. สืบค้นเมื่อ 1 เมษายน 2566, จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_392643.